

561884-EPP-1-2015-1-DK-EPPKA2-CBHE-JP

**Introducerea învățării bazate pe probleme în
Moldova: Spre consolidarea competitivității și
șanselor de angajare ale studenților (PBLMD)**

www.pblmd.aau.dk

Pachetul de lucru 6

Comentariu cu privire la Planul-Cadru pentru studii superioare

Elaborat de

John Reilly

Expert Extern PBLMD

Universitatea din Kent, Regatul Unit

"Acest proiect este finanțat de Comisia Europeană. Suportul financiar din partea Comisiei Europene pentru acest proiect nu constituie o endorsement a conținutului care reflectă doar părerile autorilor, și Comisia nu poate purta răspundere pentru orice mod de utilizare a informației incluse în prezentul proiect de document."

Septembrie, 2017

Chișinău

Rezumat

Scopul acestui Comentariu este de a revizui și evalua Planul-cadru pentru studii superioare al Moldovei publicat la 29 octombrie 2015 în contextul angajamentului față de autonomia universitară exprimat în Codul Educației al Republicii Moldova.

Acest Comentariu a fost scris ca parte a proiectului finanțat de Comisia Europeană "Introducerea învățării bazate pe probleme în Moldova: Spre consolidarea competitivității și șanselor de angajare ale studenților" (PBLMD). Obiectivul proiectului PBLMD este de a îmbunătăți calitatea învățării și predării și relevanța pentru piața muncii și pentru grupurile dezavantajate, prin introducerea învățării bazate pe probleme (PBL) în cadrul a 6 programe noi de studiu.

Acest Comentariu a fost comandat deoarece echipele de proiect ale PBLMD au fost obstrucționate în realizarea obiectivelor lor prin caracterul restrictiv al Planului-cadru.

Deși s-ar putea susține că acest Plan-cadru respectă dreptul universității de a elabora conținutul cursurilor, natura detaliată, prescriptivă, birocratică și conținutul Planului-cadru, care guvernează procesul de aprobare, constrânge efectiv universitatea și acționează ca un impediment pentru schimbare și inovare. Structura definită a anului academic în Planul-cadru este potențial constrângătoare, la fel ca și cerința de a organiza sesiuni de examinare formale la sfârșitul fiecărui semestru. Planul-cadru circumscrie și prescrie, în mod mecanic, cerințele pentru Codificarea unităților de curs / modulelor, care sunt inimice dezvoltării curriculare inovatoare și schimbătoare și noilor abordări pedagogice. Volumul de muncă anual este de 1800 de ore pe o perioadă de 30 de săptămâni. În fiecare săptămână de 5 zile este prevăzut "*un număr total de 25-30 de ore de contact în auditoriu*", ceea ce implică încă 30-35 ore de muncă "privată", care generează un volum săptămânal de muncă de 60 de ore, ceea ce, la prima vedere, încalcă Directiva UE privind orele de lucru!

În ansamblu, Planul-cadru dictează structura și organizarea programelor și reduce curriculumul universitar complex la o abordare formală prin indicarea procentului care se așteaptă să fie dedicat fiecărei componente intersectate. Deși acest lucru poate fi adecvat pentru învățământul primar și secundar, aceasta sugerează o lipsă de încredere în capacitatea și cunoștințele de specialitate ale cadrelor universitare ale universităților de a gestiona și asigura calitatea planificării și dezvoltării curriculumului. Aceasta subminează angajamentul față de autonomia universitară și reduce planificarea și dezvoltarea curriculumului la un exercițiu birocratic de conformitate. Mai presus de toate, aceasta distrage atenția și nu subliniază faptul că obiectivul, așa cum este indicat în cadrul EHEA QF și EQF, trebuie să fie mai degrabă axat pe rezultat/output decât pe intrare/input.

În practică, respectarea strictă a Planului-cadru va împiedica implementarea efectivă a rezultatelor proiectului PBLMD. Se recomandă ca cei șase Rectori Universitari care au semnat angajamente cu Comisia Europeană de a implementa proiectul PBLMD ar trebui să se alăture echipei de management a proiectului PBLMD în căutarea unor modalități de a asigura implementarea rezultatelor proiectului. De asemenea, este posibil ca Oficiul ERASMUS+ din Republica Moldova, odată ce a primit Comentariile și recomandările echipei de proiect, să dorească să reamintească Rectorilor și Ministerului obligațiile ce le revin în conformitate cu condițiile grantului de proiect.

Cuprins

1. Introducere.....	1
2. Contextul autonomiei.....	2
3. Contextul contemporan pentru ÎS și necesitatea schimbării și actualizării curriculumului.....	3
4. Anexa 1 și Anexa 5 a Planului-cadru.....	4
5. Învățarea și experiența anterioară	5
6. Volumul de muncă și structura anului academic	5
7. Ciclul II / Programe de master: volumul de muncă și descriptorii de nivel.....	6
8. Structura și organizarea programelor	7
9. Codificarea unităților de curs / modulelor	7
10. Evaluarea	8
11. Aprobarea planului de învățământ	9
12. Implementarea proiectului PBLMD.....	10
13. Recomandări	12
13.1 Planurile de învățământ	12
13.2 Conținutul și structura programelor	13
13.3 Evaluarea	13
13.4 Stagiile de practică	13
13.5 Monitorizarea și revizuirea.....	14

Lista anexelor

Anexa 1: Planul-cadru pentru studii superioare.....	15
Anexa 2: Varianta engleza a Comentariului	16
Anexa 3: Scrisoarea de derogare adresată Ministerului Educației	17
Anexa 4: Răspunsul Ministerului Educației la scrisoarea de derogare.....	18
Anexa 5: Recomandările EUniAM privind restructurarea învățământului superior în Moldova.....	19

1. Introducere

Obiectivul proiectului PBLMD este de a îmbunătăți calitatea învățării și predării și relevanța pentru piața forței de muncă și pentru grupurile dezavantajate, prin introducerea învățării bazate pe probleme (PBL) în 6 programe de studiu noi.

Acest Comentariu a fost solicitat deoarece echipele de proiect au fost obstructionate în realizarea obiectivelor lor de caracterul restrictiv al Planului-cadru pentru studii superioare publicat la 29 octombrie 2015 (anexa 1; varianta engleza a Comentariului – anexa 2) (în continuare Planul-cadru).

Scopul acestui Comentariu este de a revizui și evalua Planul-cadru în contextul angajamentului față de autonomia universitară exprimat în Codul Educației al Republicii Moldova. Pentru identificarea modurilor în care Planul-cadru inhibă schimbarea și reforma curriculumului și imposibilitatea de a oferi o anumită relaxare celor șase programe, acesta este conceput pentru a facilita implementarea proiectului PBLMD și pentru a îmbunătăți înțelegerea autonomiei universitare în practică în Moldova. Această revizuire se concentrează în principal asupra acelor aspecte ale Planului-cadru care se referă la ciclul I.

Atunci când a recunoscut incompatibilitatea aspectelor Planului-cadru cu rezultatele planificate ale proiectului, echipa de proiect a PBLMD s-a adresat Ministerului Educației, solicitând o derogare de la Planul-cadru limitat la și în special pentru cele șase programe pilot de studiu care urmează să fie re-proiectate pentru a implementa noi metodologii și forme de învățare și predare, care urmează să fie puse în aplicare începând din septembrie 2017 (Anexa 3). Ministerul Educației a refuzat solicitarea referindu-se la Planul-cadru pentru studii superioare, care sugerează că Planul-cadru ar permite realizarea obiectivelor proiectului (Anexa 4).

Planul-cadru trebuie citit în contextul Codului Educației din iulie 2014. Proiectul EUniAM, finanțat de Comisia Europeană, a realizat o revizuire detaliată a Codului Educației în 2015 și a sugerat existența unor anomalii, inconsecvențe și ambiguități în Codul Educației (Anexa 5). Proiectul EUNIAM, care a fost preocupat de reforma și dezvoltarea învățământului superior din Moldova, a analizat modul în care ar putea fi dezvoltată autonomia universitară. Acesta a ridicat întrebări și a făcut o serie de recomandări privind înțelegerea și implementarea autonomiei universitare în Moldova (Anexa 5). Nu pare că Ministerul Educației a răspuns la această analiză sau că au fost implementate recomandările din raportul final al proiectului EUniAM.

2. Contextul autonomiei

2.1 Planul-cadru pentru studii superioare (ciclul I: studii superioare de licență, ciclul II: studii superioare de master, studii integrate, ciclul III: studii superioare de doctorat) este conceput pentru a stabili cerințele de bază pentru elaborarea planurilor de învățământ (specificații de program) în diferite domenii de formare / specialități, programe de masterat, programe de doctorat

2.2 Planurile de învățământ trebuie să fie elaborate și transmise Ministerului spre aprobare la fiecare cinci ani și trebuie să respecte specificațiile detaliate prevăzute în Planul-cadru general.

2.3 Codul Educației al Republicii Moldova (nr. 152 din 17 iulie 2014) prevede la **articolul 79 Autonomia universitară:**

- (1) Instituțiile de învățământ superior dispun de statut de autonomie universitară.
- (2) Autonomia universitară constă în dreptul comunității universitare de organizare și autogestionare, de exercitare a libertăților academice fără niciun fel de ingerințe ideologice, politice sau religioase, de asumare a unui ansamblu de competențe și obligații în concordanță cu politicile și strategiile naționale ale dezvoltării învățământului superior.
- (3) Autonomia universitară vizează domeniile conducerii, structurării și funcționării instituției, activității didactice și de cercetare științifică, administrării și finanțării și se realizează, în principal, prin:
 - a) organizarea, desfășurarea și perfecționarea procesului de învățământ și de cercetare științifică;
 - b) stabilirea specialităților;
 - c) elaborarea planurilor de studii și a programelor analitice în conformitate cu standardele educaționale de stat;
 - d) organizarea admiterii candidaților la studii, ținând cont de criteriile specifice profilului instituției de învățământ superior;
 - e) selectarea și promovarea personalului didactic, științifico-didactic și științific, precum și a celorlalte categorii de personal din instituția de învățământ;
 - f) stabilirea criteriilor de evaluare a activității didactice și de cercetare științifică;
 - g) acordarea titlurilor didactice;
 - h) eligibilitatea tuturor organelor de conducere, prin vot secret;
 - i) rezolvarea problemelor sociale ale studenților și personalului;
 - j) asigurarea ordinii și disciplinei în spațiul universitar;
 - k) găsirea surselor suplimentare de venituri;
 - l) stabilirea relațiilor de colaborare cu diverse instituții de învățământ și științifice, centre și organizații din țară și din străinătate.

2.4 În cadrul secțiunii cu definiții, intitulată "Noțiuni de bază", Planul-cadru reiterează afirmația privind autonomia prevăzută la articolul 79 din Codul Educației. Așa cum a sugerat și comentariul EuniAM, cerința privind **standardele educaționale de stat** ar putea fi considerată ca fiind în conflict cu principiul autonomiei curriculare. Într-adevăr, Asociația Europeană a Universităților, care a elaborat o "Fișă-instrument de punctaj"

european pentru măsurarea autonomiei universitare (EUA - Autonomia Universitară în Europa), afirmă fără echivoc în legătură cu Autonomia Academică că:

- *“Capacitatea de a introduce programe academice fără interferențe din exterior și de a selecta limba (limbile) de instruire permite unei universități să își îndeplinească misiunea specifică într-un mod flexibil.*
- *O alegere liberă a limbii de predare poate fi importantă și în contextul strategiilor de internaționalizare instituțională.*
- *Capacitatea de a proiecta conținutul cursurilor, cu excepția profesiilor reglementate, este o libertate academică fundamentală”.*

2.5 S-ar putea argumenta că acest Plan-cadru respectă dreptul universității de a elabora conținutul cursurilor, însă **natura și conținutul detaliat, prescriptiv și birocratic al Planului-cadru, care guvernează procesul de aprobare, îngreunează efectiv universitatea și acționează ca un impediment pentru schimbare și inovare.**

3. Contextul contemporan pentru ÎS și necesitatea schimbării și actualizării curriculumului

3.1 Universitățile trebuie să opereze într-o lume a cunoașterii dinamice, care trebuie să răspundă, să reflecteze și să evalueze în mod critic schimbările constante și rapide și să le încorporeze în curriculum, dacă doresc să pregătească absolvenții în mod adecvat pentru lumea contemporană economică, socială, politică și a ocupării forței de muncă.

3.2 **Planul-cadru** definește standardele educaționale de stat ca fiind:

“condiții obligatorii de realizare a programelor educaționale la toate nivelurile și ciclurile de învățământ în instituțiile publice și private, precum și cerințele minime obligatorii față de conținutul programelor educaționale, volumul maxim de muncă pretins studentului și cadrului didactic, față de infrastructura și dotarea instituției de învățământ, față de nivelul de pregătire al absolvenților și organizarea procesului educativ. Standardele educaționale de stat constituie bază pentru evaluarea obiectivă a calității și a nivelului de instruire și calificare a absolvenților, indiferent de forma de realizare a studiilor”

3.3 **Folosirea termenului "obligatoriu" în ceea ce privește conținutul curriculum-ului slăbește și subminează conceptul de autonomie academică.**

3.4 Acest lucru este amplificat de cerința ca "planurile de învățământ" să fie pe o perioadă de **cinci** ani, perioadă care este în esență incompatibilă cu necesitatea de a revizui, actualiza, adapta și schimba curriculumul în mod constant pentru a răspunde noilor rezultate ale cercetărilor, răspunsurile celor ce învață, evoluțiilor politice și cerințelor pieței muncii. Astfel de modificări pot apărea chiar și în cursul unui semestru, dar trebuie să fie așteptate anual.

3.4.1 Articolul 61 din Planul-cadru descurajează și interzice în mod efectiv modificarea curriculumului, care prevede că:

*“Pe durata studiilor unei promoții de studenți, de la înmatriculare pînă la absolvire, planurile de învățămînt **nu pot** fi modificate pe parcurs, acestea urmînd a fi realizate integral.”*

3.4.2 Acest lucru este calificat în propoziția ulterioară:

*“În cazul cînd cerințele pieței muncii vor dicta necesitatea introducerii schimbărilor în planurile de învățămînt pînă la termenul de 5 ani, versiunea nouă a planului de învățămînt pentru un nou an academic va fi aplicată persoanelor înmatriculate la studii în anul respectiv, cu condiția că modificările au fost operate **în modul stabilit** pînă la finele anului precedent de studii și au fost făcute publice prin sistemul informațional al instituției cu cel puțin 3 luni pînă la începutul anului de studii.”*

3.5 Traducerea poate obscuriza parțial sensul acestei propoziții, dar cu siguranță nu poate fi în interesul celor care învață dacă nu se introduc noi materiale relevante care rezultă din schimbările științifice, sociale, economice și politice care provoacă înțelegerea și cunoașterea actuală, de îndată ce sunt disponibile. Acest lucru se va aplica în mod egal noilor "cerințe ale pieței muncii", în care schimbările rapide vor fi la fel de imperative.

3.6 O astfel de dezvoltare a curriculum-ului nu ar trebui să fie tergiverstaă de procesul greoi, birocratic și consumator de timp prevăzut în Planul-cadru. Într-adevăr, dacă schimbarea trebuie să se conformeze proceselor descrise în Planul-cadru, este îndoielnic faptul că aceasta ar putea fi realizată în mai puțin de un an academic sau într-adevăr dacă va fi posibil a împăca așteptările unui curriculum PBL cu restricțiile Planului-cadru.

4. Anexa 1 și Anexa 5 a Planului-cadru

4.1 Nivelul de detaliere prescris în Planul-cadru este constrîngător și pervers. Prin urmare, Anexa 1 din Planul-cadru indică un procent arbitrar de cursuri "obligatorii" și "opționale" care par destul de ne la locul lor pentru un program de studii superioare.

4.2 Se poate de așteptat ca, pentru a obține recunoașterea profesională, de exemplu în inginerie sau medicină sau drept, practic toate cursurile vor fi obligatorii, în timp ce în ceea ce privește științele umaniste și sociale, se permite o mai mare discreție unde cel ce învață conduce la alegerea cursurilor, supuse cerințelor academice corespunzătoare.

4.4 În mod similar, în Anexa 5 a Planului-cadru, Universităților li se cere, în Planul de învățămînt de cinci ani, să indice o serie de detalii despre stagiile de practică care, în practică, sunt cel mai probabil inițiate, negociate și modificate anual. **Numai cerința însăși, ca detaliile despre stagiile de practică să fie incluse într-un plan de învățămînt de perspectivă de cinci ani, va împiedica stabilirea stagiilor de practică, care sunt considerate din ce în ce mai mult de către angajatori drept o componentă esențială în pregătirea pentru angajarea în câmpul muncii.**

5. Învățarea și experiența anterioară

5.1 Universitățile sunt extrem de constrânse în ceea ce privește acreditarea învățării anterioare prin articolele 18 și 19 care limitează transferul / recunoașterea creditelor (articolul 18) la cel mult 30 de credite ECTS fără recunoașterea necesității de a evalua rezultatele învățării dobândite și / sau experiența care poate, într-un caz individual, reprezenta semnificativ mai mult de 30 de credite. Universității nu i se acordă nicio discreție și, în realitate, nicio autonomie.

5.2 Articolul 19 pare să fie și mai restrictiv, cerând ca absolvenților unui program de studii superioare de licență, ciclul I, care încep un nou domeniu, să li se permită *“reducerea duratei studiilor [poate fi condiționată] de recunoașterea unui anumit număr de credite acumulate la prima specialitate, cu condiția că durata studiilor va fi de cel puțin trei ani”*.

5.3 Întrucât, în practică, majoritatea programelor de studii superioare de licență, ciclul I, învățământ cu frecvență, au o durată de trei ani, acest lucru pare să nu reprezinte o concesie și să înfrângă obiectivul de a încuraja recunoașterea și transferul creditelor.

6. Volumul de muncă și structura anului academic

6.1 Structura definită a anului universitar este constrângătoare, la fel ca și cerința de a susține examenele la sfârșitul fiecărui semestru. Ambele pot fi considerate ca fiind norme, dar în diferite domenii de studiu și pentru o serie de motive Universitățile ar putea dori să aibă flexibilitate în structurarea anului și orarul examinărilor, respectând durata generală și volumul de muncă.

6.2 Planul-cadru recunoaște parțial acest lucru, afirmând (articolul 20): *Calendarul academic, implicit perioada de desfășurare și durata sesiunilor de examene, durata vacanțelor se stabilește de senatul instituției de învățământ superior.*

6.3 Această ofertă de flexibilitate este strict limitată de prescripțiile din articolul 22, care nu sunt exprimate ca fiind normative și care prevăd că fiecare semestru "va fi" de 30 de credite ECTS și că: *“Durata săptămânii de studii la ciclul I, licență, este de 5 zile, cu un număr săptămânal de 25-30 ore de contact direct”*.

6.4 Având în vedere că volumul de muncă anual este de 1800 de ore pe o perioadă de 30 de săptămâni, aceasta implică încă 30-35 de ore de muncă "privată" care generează un volum săptămânal de muncă de 60 de ore, ceea ce, la prima vedere, **încalcă Directiva UE privind orele de lucru!**

6.5 Mai mult decât atât, cerința pentru 25-30 de ore de "contact în auditoriu (față în față)" nu este doar constrângătoare, dar ar putea fi argumentată ca fiind excesivă pentru studenții la nivel universitar în toți cei trei sau patru ani prevăzuți pentru programul lor de studiu, de la care ar trebui să se aștepte să își asume din ce în ce mai multă responsabilitate pentru procesul de învățare.

6.6 Este, de asemenea, dificil să se alinieze cu învățarea bazată pe probleme, care presupune ca cei ce învață să se angajeze într-un lucru în grup și lucru personal cu instrucțiuni mai puțin formale și cu profesorul mai mult în rolul de facilitator.

6.7 În ultimul an, "contactul în auditoriu (față în față)" poate fi semnificativ mai mic de 25-30 de ore.

6.8 Punctul critic este acela că, în locul acestor prescripții detaliate cu privire la volumul de muncă, accentul trebuie să fie pus pe cerința ca cel ce învață (studentul) să demonstreze în fiecare etapă că a atins **rezultatele învățării**. Drumul spre aceasta poate varia considerabil de la program la program și poate depinde de abordarea pedagogică adoptată.

7. Ciclul II / Programe de master: volumul de muncă și descriptorii de nivel

7.1 Acest comentariu se referă, în esență, la dispozițiile din Planul-cadru cu privire la programele de studii pentru ciclul I. Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că afirmațiile referitoare la studiile superioare de master par a fi chiar mai puțin adecvate, afirmând în articolul 23 că:

*"Programul săptămânal al pregătirii prin **master** este de 14-20 ore de contact direct, care la decizia instituției pot fi planificate compact, iar cel puțin 50% din program trebuie alocat activităților practice și cercetării"*

7.2 Planul-cadru ar putea, probabil, să reflecte mai adecvat asupra descriptorului de nivel pentru ciclul II al **Cadrului calificărilor EHEA** (EHEA QF):

*Calificările care semnifică finalizarea celui de-al **doilea ciclu** sunt acordate studenților care:*

- au demonstrat cunoștințe și înțelegere care se întemeiază pe și extinde și / sau sporește cele asociate în mod obișnuit cu primul ciclu și care oferă o bază sau*
- oportunitate pentru originalitate în dezvoltarea și / sau aplicarea ideilor, adesea în contextul cercetării;*
- își pot aplica cunoștințele și înțelegerea și abilitățile de rezolvare a problemelor în medii noi sau nefamiliare în cadrul unor contexte mai largi (sau multidisciplinare) legate de domeniul lor de studiu;*
- au capacitatea de a integra cunoștințele și de a trata complexitatea și de a formula judecăți cu informații incomplete sau limitate, dar care includ reflectarea responsabilităților sociale și etice legate de aplicarea cunoștințelor și a judecăților lor;*
- își pot comunica în mod clar și fără echivoc concluziile, precum și cunoștințele și rațiunile care stau la baza acestora, publicului specializat și nespecializat;*
- dispun de abilitățile de învățare care le permite să continue să studieze într-o manieră care poate fi în mare măsură auto-dirijată sau autonomă.*

și descriptorii de nivel 7 ai Cadrului european al calificărilor (EQF) care accentuează nivelul de cunoștințe, abilități și competențe pe care un student urmează să îl atingă, subliniind că rezultatele învățării obținute sunt esența calificării.

8. Structura și organizarea programelor

8.1 Articolele 24 și 25 dictează structura și organizarea programelor și în Anexa 1 și Anexa 4 aferente din acest Plan-cadru reduc curriculumul academic complex la o abordare formală prin indicarea procentului care se așteaptă să fie dedicat fiecărei componente intersectante:

- a) obligatorii;*
- b) opționale;*
- c) la libera alegere.*

cu o formulă de codificare cu alte impuneri privind flexibilitatea și autonomia instituției și a cadrelor didactice:

- a) componenta fundamentală (cod F);*
- b) componenta de formare a abilităților și competențelor generale (cod G);*
- c) componenta de orientare socio-umanistică (cod U);*
- d) componenta de specialitate - de bază și secundară, în cazul instruirii concomitente în două domenii înrudite (cod S).*

8.2 Deși acest lucru poate fi adecvat pentru învățământul primar și secundar, aceasta sugerează o lipsă de încredere în capacitatea și cunoștințele de specialitate ale cadrelor universitare ale universităților de a gestiona și asigura calitatea planificării și dezvoltării curriculumului.

8.3 Aceasta subminează angajamentul față de autonomia universitară și reduce planificarea și dezvoltarea curriculumului la un exercițiu birocratic de conformitate.

8.4 Mai presus de toate, aceasta distrage atenția și nu subliniază faptul că obiectivul, așa cum este indicat în cadrul EHEA QF și EQF, trebuie să fie mai degrabă axat pe rezultat/output decât pe intrare/input.

9. Codificarea unităților de curs / modulelor

9.1 ‘Codificarea unităților de curs / modulelor’, articolele 26 – 32, continuă să circumscrie și să prescrie în moduri mecanice care sunt inimice dezvoltării curriculare inovatoare și schimbătoare și noilor abordări pedagogice.

9.2 Se pot face remarci similare cu privire la articolul 34, privind programele de master, ciclul doi, și articolul 36 care limitează componenta opțională a studiilor superioare de master, ciclul doi, la 30%, o limită arbitrară pentru care nu există nicio justificare.

9.3 În contrast evident cu detaliile prescriptive din altă parte, articolul 40, referitor la **stagiile de practică, este extrem de permisiv, precizând că:**

“Stagiile de practică ale studenților reprezintă una dintre formele obligatorii de formare a specialiștilor de înaltă calificare”, Cadrul propune o abordare liberală / non-interferență față de stagiile de practică unde “termenele, etapele, domeniul/ramura, locul sînt stabilite de instituția de învățămînt superior” și “Conducerea și evaluarea practicii de licență/master se face de către conducătorul de proiect Criteriile de apreciere a stagiului de practică sunt prevăzute în regulamentul intern al instituției”.

În ciuda afirmației conform căreia "Stagiile de practică ale studenților reprezintă una dintre formele **obligatorii** de formare", nu există o durată sau o recomandare pentru acordarea creditelor ECTS pentru stagii de practică sau modul în care acestea urmează să fie integrate pe deplin în curriculum. Această flexibilitate este mai mult în conformitate cu angajamentul față de Autonomia universitară exprimată în Codul Educației, dar este în afara celor afirmate în restul Planului-cadru.

10. Evaluarea

10.1 Secțiunea D Articolul 46 ține de Evaluare și face distincție între evaluarea "curentă" și evaluarea "finală". "Curentă" și "finală" nu se regăsește la "Noțiuni de bază", dar redactarea sugerează că "curentă" se poate referi la evaluarea "formativă" și evaluarea "finală" la evaluarea "sumativă".

10.2 **Ca și în alte părți ale Planului-cadru, distincțiile sunt limitative și nu sunt adecvate.** Unele dintre componentele enumerate în "Curentă" ar putea fi la fel de adecvate ca parte a evaluării sumative "finale" și vice versa.

10.3 **În plus, la enumerarea formelor de evaluare, există un pericol că ar putea fi omise forme valide**, de exemplu, un lucru în grup sau în echipă nu apare în articolului 47 (b) privind evaluarea finală, dar poate fi foarte adecvat.

10.4 Dacă o formă de evaluare nu este enumerată, poate fi considerată exclusă. Așa cum, în acest sub-paragraf "etc." nu este folosit, în timp ce în altă parte în Planul-cadru este folosit frecvent, această concluzie (adică dacă nu este enumerat, nu este permis) nu poate fi justificată.

10.5 **În afară de simțul leneviei pe care îl presupune cuvântul "etc.", utilizarea acestuia nu este adecvată într-un documentul juridic formal, în special unul care este strict prescriptiv și detaliat.**

10.6 Posibila ambiguitate în utilizarea termenului „Curentă“ este probabil rezolvată parțial la punctul 50, care prevede:

“Ponderea evaluărilor curente din nota finală la unitatea de curs în cadrul ciclurilor de studii superioare se stabilește de instituția de învățămînt superior în regulamentele proprii”.

10.7 Deși acest lucru clarifică în parte înțelegerea cuvântului "Curentă", aceasta lasă deschisă distincția importantă între evaluarea continuă sumativă și evaluarea formativă.

10.8 Secțiunea privind evaluarea nu transmite mesajul important că evaluarea este în mod inerent legată de realizarea rezultatelor scontate ale învățării și trebuie să fie adecvată rezultatelor învățării.

10.9 Referința cu privire la notare nu sugerează că criteriile de notare trebuie să fie clar articulate.

11. Aprobarea planului de învățământ

11.1 Articolul 57 descrie procesul de aprobare a unui "*plan de învățământ*" pentru un nou program de studiu. Este prelungit și presupune mai multe niveluri de aprobare și nu pare să urmeze o cale logică - de exemplu, *raportul de autoevaluare* este necesar după aprobarea de către Consiliul Facultății, Senatul și Consiliul pentru Dezvoltare Strategică Instituțională. Ulterior, în același paragraf, *raportul de autoevaluare* este însoțit de planul de învățământ (a se vedea fraza evidențiată mai jos).

11.2 Procesul de elaborare a Planului de învățământ începe de la nivel de departament. Apoi trebuie să fie aprobat de Consiliul Facultății, urmat de Senat și ulterior de Consiliul de Dezvoltare Strategică Instituțională. La această etapă – după aprobarea de către Consiliul Facultății, Senat și Consiliul pentru Dezvoltare Strategică Instituțională – un *raport de autoevaluare* în vederea autorizării de funcționare **provizorie** se depune la prorectorul pentru activitatea didactică, 'urmînd a fi verificat de către o comisie desemnată de către subdiviziunea responsabilă pentru managementul calității'. **Aceasta pare a fi o abordare perversă a asigurării calității, care ar trebui să fie inclusă în procesul de planificare a curriculumului.**

11.3 În ciuda procesului intern detaliat, propunerile fac obiectul a două etape suplimentare de control. '*Raportul de autoevaluare, **implicit planul de învățământ**, se depune, cu cel puțin 6 luni înainte de demararea programului de studii, la Ministerul Educației, care, după coordonarea planului de învățământ, îl înaintează Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățămîntul Profesional pentru desfășurarea evaluării externe în vederea autorizării **provizorii***'.

11.4 Planul-cadru nu încearcă să evalueze timpul total pe care îl va lua acest întreg proces, însă o simplă extrapolare de la cerința de șase luni sugerează că procesul va trebui să înceapă la începutul anului universitar precedent și ar putea dura până la optsprezece luni.

11.5 Acest sistem greoi și birocratic nu sugerează că universitatea este autonomă din punct de vedere academic, mai ales că Agenția Națională emite doar o autorizație "provizorie".

11.6 Articolul 61: *Modificarea planurilor de învățământ* stipulează că: "În corespundere cu dezvoltarea sectorului socio-economic, instituțiile de învățământ superior vor revizui/actualiza planurile de învățământ o dată la 5 ani". Detaliile la acest paragraf sunt comentate în secțiunea introductivă 3 de mai sus.

12. Implementarea proiectului PBLMD

Echipa de proiect a PBLMD întâmpină obstacole serioase în dezvoltarea și introducerea celor șase noi programe inovatoare de studiu. Aceste obstacole pot proveni parțial dintr-un mediu academic extrem de conservator, care este rezistent la schimbare, dar acestea sunt alimentate de argumentul că Codul Educației și Planul-cadru pentru studii superioare nu vor permite dezvoltarea / elaborarea programului propus în perioada de timp alocată pentru proiect. Din Comentariul de mai sus este aparent faptul că acest Plan-cadru este restrictiv și inamic la schimbările rapide și inovare.

Echipa de management a proiectului a scris Ministrului pentru a solicita un număr mic de derogări circumscrise din Planul-cadru. Ministrul a respins cererea lor susținând că acest Plan-cadru trebuie respectat și că el permite și oferă o procedură pentru schimbare. Extrasele din corespondență sunt prezentate mai jos.

Extras din scrisoarea către ministru, ianuarie 2017

Scrisoarea (Anexa 2) a solicitat ministrului să se:

- 1. renunțe la restricțiile privind modificarea și dezvoltarea conținutului curriculumului*
- 2. anuleze restricțiile privind stabilirea structurii curriculumului astfel încât programele să poată fi dezvoltate pe o bază modulară*
- 3. renunțe la restricțiile privind alocarea creditelor ECTS în raport cu structura modulară cea mai potrivită pentru program și care să nu fie limitată de Cadrul actual și la numărul de proiecte în ansamblu sau într-un semestru. NB: În planificarea curriculum-ului, echipele vor acorda o atenție deosebită Ghidului ECTS 2015 în ceea ce privește volumul de muncă al studenților*
- 4. renunțe la restricțiile privind alocarea orelor de predare și învățare, permițând orelor de supraveghere a proiectului de semestru să fie considerate drept contact direct*

Extras din răspunsul ministrului, februarie 2017

Referindu-ne la Planul-cadru, reamintim mai jos câteva articole importante care demonstrează că instituțiile de învățământ superior beneficiază de autonomie universitară și de libertate academică, permițându-le să ia decizii cu privire la schimbarea planurilor lor de învățământ. Prin urmare,

*Art. 45. În învățământul superior (ciclurile I, II și studii integrate), numărul de credite de studiu alocate fiecărei unități de curs/modul, numărul de ore prevăzut pentru activități teoretice, practice, de laborator, lucru individual etc., precum și numărul de unități de curs /module într-un semestru se planifică de **catedra/departamentul responsabil de programul respectiv de studiu**, în funcție de tipul programului de studii superioare, finalitățile de studiu, specificul, complexitatea unității de curs/modulului.*

Determinarea consecutivității studierii unităților de curs, repartizarea numărului de ore pe ani de studii și semestre se decide de către facultăți, ținând cont de legăturile interdisciplinare.

Art. 61. Modificarea planurilor de învățământ

În corespundere cu dezvoltarea sectorului socio-economic, instituțiile de învățământ superior vor revizui/actualiza planurile de învățământ o dată la 5 ani.

Planul de învățământ poate fi modificat/perfectat cu condiția implementării din următorul an de studii. Pe durata studiilor unei promoții de studenți, de la înmatriculare pînă la absolvire, planurile de învățământ nu pot fi modificate pe parcurs, acestea urmînd a fi realizate integral.

În cazul cînd cerințele pieței muncii vor dicta necesitatea introducerii schimbărilor în planurile de învățământ pînă la termenul de 5 ani, versiunea nouă a planului de învățământ pentru un nou an academic va fi aplicată persoanelor înmatriculate la studii în anul respectiv, cu condiția că modificările au fost operate în modul stabilit pînă la finele anului precedent de studii și au fost făcute publice prin sistemul informațional al instituției cu cel puțin 3 luni pînă la începutul anului de studii.

Modificarea planurilor de învățământ se realizează la catedrele organizatoare a programului respectiv și se aprobă de consiliul facultății.

*Revizuirea /actualizarea planurilor de învățământ este validată de **senatele universitare** și prezentată, o dată la 5 ani, spre coordonare, Ministerului Educației (precum și ministerelor de resort/asociațiilor profesionale, care au în subordine instituții de învățământ superior). La exemplarul planului de învățământ pentru ciclurile I, II și studii integrate este atașat un extras din procesul-verbal al ședinței senatului la care au fost aprobate modificările.*

În Anexă sunt prezentate comentariile la articolele la care se face referire în conformitate cu legislația în vigoare. În concluzie, informăm că planurile de învățământ cu modificările *preconizate* în proiectul PBLMD, după aprobarea de către Senat, vor fi prezentate Ministerului Educației pentru coordonare pentru a asigura procesul de pilotare.

Comentariu

Răspunsul ministrului se referă la articolele 45 și 61. Cu toate acestea, aceste articole trebuie citite în contextul Planului-cadru în general, după cum este descris în Comentariul de mai sus. Planul-cadru nu prevede o schimbare rapidă și inovativă a curriculum-ului, dar pune obstacole în cale și asigură ca întregul proces să fie consumator de timp. Articolele din Planul-cadru, care par să ofere o anumită flexibilitate și autonomie instituțională, sunt combătute de articole care impun alte constrângeri.

În practică, respectarea strictă a Planului-cadru va împiedica implementarea efectivă a rezultatelor proiectului PBLMD.

Articolele 41 și 61, la care se referă ministrul, trebuie să fie juxtapuse cu restricțiile impuse de obligația de a adera la standardele educaționale de stat care impun condiții obligatorii; procesul îndelungat de aprobare a modificărilor în planurile de învățământ descrise mai sus (articolele 61 și 57); procentajul arbitrar al cursurilor „obligatorii” și „opționale” prevăzut în anexa 1 a Planului-cadru; *Articolul 22 care stipulează 25-30 de ore de contact în auditoriu (față în față)* și care nu este adecvat pentru învățarea bazată pe probleme în toți anii de studiu și chiar mai puțin pentru studiile superioare de master care prescrie *14-20 ore de contact în auditoriu și cel puțin 50 % din program alocate activităților practice și cercetării*; Articolele 24-32 care reduc curriculumul la o formulă; Articolele 34 și 36, care se referă la programele de master, și articolul 36 limitează cursurile opționale la 30%; Articolele 46-49 care determină și s-ar putea afirma limitează formele de evaluare și, în final, articolul 57, care stabilește procesul îndelungat de aprobare a planurilor de învățământ.

Având în vedere răspunsul categoric de respingere de către ministru a cererii directorilor de proiect, este dificil să vedem o cale de urmat. Cu toate acestea, echipele de proiect ar putea dori să ia în considerare, în lumina comentariului de mai sus, dacă este posibil să se prezinte exemple precise despre ceea ce doresc să introducă în curriculumul lor PBL și modul în care Planul-cadru împiedică această activitate.

Având în vedere dificultățile cu care se confruntă proiectul, așa cum se arată în acest Comentariu, cei șase Rectori Universitari care au semnat angajamente cu Comisia Europeană de a implementa proiectul PBLMD ar trebui să se alătore echipei de management în căutarea unor modalități de a asigura că rezultatele proiectului pot fi implementate. De asemenea, este posibil ca Oficiul ERASMUS+ din Republica Moldova să dorească să reamintească Rectorilor și Ministerului obligațiile ce le revin în conformitate cu condițiile grantului de proiect.

13. Recomandări

Echipele de proiect, Rectorii, Ministerul Educației și Oficiul Erasmus+ sunt invitați să ia în considerare recomandările de mai jos, care indică acțiuni specifice și limitate, pentru a permite proiectului să inițieze acele șase programe noi.

13.1 Planurile de învățământ

Cerințele pentru planurile de învățământ pentru acele șase programe noi să fie ușurate în următoarele moduri:

- Consiliului Facultății și Senatului fiecărei Universități în cadrul proiectului PBLMD ar trebui să i se acorde posibilitatea de către Minister de a asigura calitatea și a aproba introducerea celor șase programe noi în termen de maxim trei luni de la examinare și aprobare, de exemplu până la sfârșitul lunii aprilie 2018.
- Fiecare echipă de proiect trebuie să prezinte noua propunere detaliată privind programul PBL împreună cu un raport de autoevaluare până la sfârșitul lunii ianuarie 2018.

- Ministerul ar trebui să renunțe la cerința de a fi înaintat în continuare Ministerului și Agenției Naționale de Asigurare a Calității, însă Senatul Universității trebuie să transmită propunerile aprobate celor două organisme pentru informare.
- Noile programe bazate pe PBL ar trebui introduse pentru studenți începând cu septembrie 2018.

13.2 Conținutul și structura programelor

- La revizuirea acelor șase propuneri, Consiliile Facultăților și Senatele universităților respective nu ar trebui să solicite respectarea cerințelor Planului-cadru referitoare la unitățile de curs / modulele obligatorii și opționale.
- Cerința de a codifica toate unitățile de curs / modulele pe baza formulei specificate în Planul-cadru general ar trebui să fie eliminată.
- În timp ce se așteaptă ca programele să respecte structura amplă a anului academic, Consiliile Facultăților și Senatul ar trebui să permită abateri justificate de cerințele programelor individuale. Fiecare program va oferi detalii privind structura și organizarea programului pentru a permite Consiliului Facultății și Senatului să evalueze necesitatea unei abateri.
- Fiecare depunere a programelor ar trebui să precizeze așteptările formale cu privire la orele de contact și volumul de muncă, înțelegând că cerința Planului-cadru pentru un număr definit de *ore în auditoriu (de contact)* în fiecare săptămână ar trebui să fie exclusă pentru acele șase programe.

13.3 Evaluarea

- Ar trebui să se renunțe la cerințele Planului-cadru cu privire la evaluare pentru acele șase programe, supuse revizuirii aranjamentelor de evaluare pe deplin documentate propuse pentru fiecare dintre cele șase programe, în contextul relevanței acestora pentru atingerea rezultatelor învățării vizate și a descriptorilor de nivel ai EHEA QF și EQF.

13.4 Stagiile de practică

- Cele șase programe ar trebui să depună toate eforturile pentru a include și a integra stagiile de practică evaluate și pentru a le acorda credite ECTS.
- Dată fiind necesitatea raportării stagiilor de practică Consiliului facultății și Senatului, programele ar trebui să aibă permisiunea de a negocia și de a acorda locuri de stagii de practică în mod regulat, fără limită de timp.

13.5 Monitorizarea și revizuirea

- Fiecare program trebuie să prezinte propunerile sale pentru monitorizarea permanentă, revizuirea și raportarea anuală. Acestea ar trebui să includă evaluarea studenților și a personalului și datele de bază care trebuie colectate pentru a sprijini monitorizarea și revizuirea.
- În lumina monitorizării și revizuirii, programelor ar trebui să li se permită și să fie încurajate, sub rezerva raportării adresate Consiliului facultății și Senatului, să modifice și să dezvolte curriculum-ul pentru studenții actuali și noi.
- Cerințele de timp și procedurile specificate pentru modificarea planurilor de învățământ ar trebui să fie excluse.

Anexa 1: Planul-cadru pentru studii superioare

Anexa 2: Varianta engleza a Comentariului

Anexa 3: Scrisoarea de derogare adresată Ministerului Educației

Anexa 4: Răspunsul Ministerului Educației la scrisoarea de derogare

Anexa 5: Recomandările EUniAM privind restructurarea învățământului superior în Moldova

